

O. KARIMOVA, N. ISMATOVA, SH. SARIQOV, O. AMANOVA

O‘ZBEKISTON DAVLATI VA HUQUQI ASOSLARI

O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi
umumiy o‘rta ta’lim maktablarining 8- sinfi uchun darslik
sifatida tavsiya etgan

"Huquq va Jamiyat" nashriyoti
Toshkent – 2019

UO'K 372.83(075)
BBK 67.0(50')
O'-21

Mualliflar jamoasi:

O. Karimova
N. Ismatova
Sh. Sariqov
O. Amanova

E. Sariqovning uslubiy tahriri ostida.

Mas'ul muharrir:

X. Odilqoriyev – yuridik fanlari doktori, professor.

Taqrizchilar:

- A. A. Dadasheva** – JIDU kafedra mudiri, yuridik fanlar nomzodi, dotsent;
N. Z. Hakimov – Respublika ta'lim markazi metodisti;
O. I. Orziyev – Toshkent shahar Yunusobod tumani 265-maktab huquq fani o'qituvchisi;
Q.U.Exsonov – Toshkent shahar Yashnobod tumani 231-maktab huquq fani o'qituvchisi.

**Respublika maqsadli kitob jamg'armasi mablag'lari hisobidan
chop etildi.**

DARSLIKDAN FOYDALANISH BO‘YICHA UMUMIY KO‘RSATMALAR

Har bir mavzuga oid materiallar quyidagi bandlarga bo‘lingan va ma’lum tartib asosida darslik sahifalarida joylashtirilgan.

1. Darsning tartib raqami va mavzu nomi.
2. Mavzuga oid, asosan, uyda mutolaa qilishga mo‘ljallangan asosiy matn.
- 3. O‘quvchilarni faollashtiruvchi hamda munozaraga chorlovchi ko‘rgazmali materiallar, savol va topshiriqlar.
- 4. Mavzu bo‘yicha tayanch atamalarning ta’rifi.
- 5. O‘zlashtirilgan bilimlarni mustahkamlash, takrorlash va o‘z-o‘zini tekshirish uchun savol va topshiriqlar.
- 6. Mavzu bo‘yicha mantiqiy fikrlashga tayangan holda guruhlariga bo‘linib ijodiy faoliyat bilan shug‘ullanish uchun topshiriqlar.
- 7. Mavzuga oid tarixiy ma’lumotlar.
- 8. Amaliyotga oid topshiriqlar.
- 9. Sharhlash uchun matnlar, iqtiboslar, huquqiy hujjatlardan moddalar.
- 10. Mavzuga oid qo‘shimcha ma’lumotlar va iqtiboslar.

O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasidan keltirilgan moddalar.

O‘zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksidan keltirilgan moddalar.

O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksidan keltirilgan moddalar.

Faollashtiruvchi savol va topshiriqlar

1. Yuqoridagi rasmlardan foydalanib "so'nggi yillarda mamlakatimizda olib borilayotgan olamshumul islohotlar inson, xalq manfaatlarini ko'zlab amalga oshirilmoqda" degan fikrni izohlab bering.
2. Mamlakatimiz mustaqil davlat bo'lmagan boshqa davlatlarga qaram bo'lganida xalqimizning, har bir insonning, siz va bizning

- manfaatlarimiz, huquq va erkinliklarimiz, milliy qadriyatlarimiz shu qadar qadrlanarmidi? Mustaqillik xalqimizga nima berdi?*
3. *Yurtimizning barcha hududlarida so'nggi yillarda ko'plab Xalq qabulxonalari ochilganligining sababi nimada? Ularning faoliyati haqida nimalarni bilasiz? Ular kimga xizmat ko'rsatadi? U yerga kim, nima sababdan murojaat qiladi?*
 4. *"Huquqiy savodsizlik" deganda nimani tushunasiz?*
 5. *Qonunlarni bilmasligingiz uchun afsuslangan paytlaringiz bo'lganmi?*
 6. *O'z huquqlaringizni bilishingiz qo'l kelgan vaziyatga misol keltiring.*

Yurtimizda so'nggi yillarda shunday o'zgarishlar, yangilanishlar yuz bermoqdaki, bu o'zgarishlar shiddatidan, ko'lamidan, olamshumulligidan aql shoshib qoladi. Qisqa davr ichida qad ko'tarayotgan bino va inshootlar, ishga tushirilayotgan zavod va fabrikalar, foydalanishga topshirilayotgan ta'lim va sog'liqni saqlash maskanlari, oromgohlar, sport, san'at, madaniyat maskanlarining barchasi xalq uchun, siz va biz uchun bunyod qilinmoqda.

So'nggi yillarda, mustaqillikka erishgan davrimizdan keyingi davrda ilk bora mustaqillikning tub mohiyatini anglatuvchi g'oya — inson manfaatlarini davlatimiz faoliyatining markaziga olib chiqish g'oyasi ilgari surildi.

Har bir inson erkin, mustaqil hayot kechiruvchi, o'zining imkoniyatlarini, qobiliyatini to'la namoyon qila olishiga barcha sharoitlar muhayyo qilingan joyda yashash, umrguzaronlik qilish insoniyatning azaliy orzusi bo'lib kelgan. Insonning bu orzusi ushalishi, u yashaydigan mamlakat haqiqiy erkin, baxtli hayotni ta'minlab bera olishi uchun ushbu mamlakatda muayyan iqtisodiy-ijtimoiy va siyosiy-huquqiy sharoit mavjud bo'lishi lozim. Bu joyda inson huquq va erkinliklariga bo'lgan e'tibor eng oliy darajada bo'lmog'i lozim. Chunki inson o'zini mustaqil va baxtli his qila olishi uchun, avvalambor, uning huquq va erkinliklari ta'minlangan bo'lishi shartdir.

Har bir jamiyatning asosiy mezoni hisoblangan inson huquqlari xalqaro huquqning obyekt sifatida 1948- yilda "Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi"ning qabul qilinishi bilan rasman tan olindi. BMT Bosh Assambleyasi tomonidan qabul qilingan ushbu hujjatning tarixiy ahamiyati shundaki,

unda ilk marotaba dunyo hamjamiyati inson va uning huquqlarini himoya qilishni xalqaro muammo darajasida e'tirof etdi. Mustaqil mamlakatlar qatori O'zbekiston Respublikasi ham muayyan huquq va majburiyatlarga egadir. Bularning ichida eng muhimi va ustuvori mamlakatimiz hududida inson huquq va erkinliklarini ta'minlash, mamlakatimiz fuqarosini tom ma'nodagi erkin va mustaqil shaxsga aylantirishdir.

Yurtimizning barcha hududlarida faoliyat yurita boshlagan Xalq qabulxonalari, davlat idoralarining xalqning muammo va arizalari bo'yicha joylarda ish olib bora boshlagani, kam ta'minlangan oilalarga alohida g'amxo'rlik ko'rsatila boshlangani, yoshlar ta'lim-tarbiyasiga, ularni ish bilan ta'minlashga berilayotgan e'tibor, bularning barchasi yurtimizda xalq manfaatlarini ustuvorligining yaqqol isbotidir. Eng asosiysi, inson huquq va erkinliklarini ta'minlash mamlakatimizdagi olamshumul islohotlarning bosh g'oyasi, maqsadi qilib belgilandi.

Inson manfaatlarini, huquq va erkinliklarini ta'minlash bilan mamlakat mustaqilligi o'rtasida bevosita va uzviy bog'liqlik bor.

O'zbekiston Respublikasi mustaqil davlat sifatida quyidagi huquqlarga ega:

- daxlsizlik, o'z hududiga va chegarasiga egalik huquqi;
- shaxslarni fuqarolikka qabul qilish va fuqarolikdan mahrum etish huquqi;
- o'z Konstitusiyasi, kodekslari va qonunlarini qabul qilish huquqi;
- qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatlarining faoliyatini yo'lga qo'yish huquqi;
- o'z Qurolli Kuchlarini tashkil qilish huquqi;
- xalqaro huquq subyekti sifatida xorijiy mamlakatlar bilan mustaqil ravishda aloqalar o'rnatish huquqi;
- o'z mulkiga egalik, budget, soliq va moliya tizimlarini tashkil qilish huquqi;
- o'z xazinasini va pul birligi – milliy valutasini joriy qilish huquqi;
- o'z sud tizimini tashkil qilish va sud ishlarini mustaqil yuritish huquqi;
- o'z gerbi, bayrog'i, madhiyasi va poytaxtiga ega bo'lish huquqi;
- davlat tiliga egalik huquqi;
- o'z taraqqiyot yo'lini, o'z nomini, o'z ma'muriy tuzilishini o'zi belgilash huquqi;

— referendum o'tkazish hamda hokimiyat va boshqaruv organlari tarkibini belgilash huquqi.

Ko'rib turganingizdek, O'zbekiston Respublikasi mustaqil davlat sifatida bir qator ajralmas huquqlarga ega bo'ldi. Bu huquqlar mamlakat miqyosidagi huquqlardir.

Mustaqillik O'zbekiston Respublikasi va uning har bir fuqarosi o'rtasidagi munosabatlarga ham o'z ta'sirini o'tkazmay qolmaydi.

Mustaqil inson deganda biz o'z yurtida erkin va baxtivor hayot kechirish uchun barcha zarur huquqlarga ega bo'lgan, ulardan bimalol foydalana oladigan shaxsni tushunamiz. Barcha insonlarga, mamlakatning barcha fuqarolariga teng huquq va erkinliklarni esa davlat ta'minlaydi. Lekin o'z fuqarolariga huquq va erkinliklarni ta'minlash, ularni tom ma'nodagi mustaqil qilish uchun davlatning o'zi mustaqil bo'lishi shart. Chunki haqiqiy mustaqil davlatgina o'z fuqarolari manfaatlaridan kelib chiqib, ularning tinch, osoyishta va baxtivor hayot kechirishlarini ta'minlaydigan ijtimoiy-huquqiy shart-sharoitlarni tuza oladi. Haqiqiy mustaqil davlatgina shaxs huquq va erkinliklari ustuvor qilib qo'yilgan qonunchilikni yarata oladi. Haqiqiy mustaqil davlatgina o'z fuqarolarining ushbu qonunchilik asosida ertangi kunga ishonch bilan yashashlarini ta'minlay oladi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan 2017 - 2021- yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning 5 ta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatar strategiyasining qabul qilinishi yurtimizda siz va biz, har bir fuqaro, butun O'zbekiston xalqi uchun, farovon turmush, hamda huquq va erkinliklarning ta'minlanishi borasidagi tub islohotlarni amalga oshirishga turtki berdi. Harakatlar strategiyasining "Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish" deb nomlangan 2- yo'nalishida "fuqarolarning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilish kafolatlarini mustahkamlash" alohida belgilab qo'yilgani ham davlatimizning inson manfaatlari, uning huquq va erkinliklariga berayotgan yuksak e'tiborining isbotidir.

Mustaqil davlatimiz boshqa davlatlarga qaram bo'lmasdan o'z siyosatini yurgizish, o'z taqdirini o'zi hal qilish huquqiga ega bo'lsa, biz, har bir fuqaro, ushbu mustaqillik tufayli berilgan huquqlarimizdan foydalanib, erkin va farovon yashash imkoniyatiga ega bo'lamiz.

Mustaqillik sharofati bilan sizning ta'lim olishingiz, dam olishingiz, ijodiy faoliyat bilan mashg'ul bo'lishingiz, sport bilan shug'ullanishingiz, malakali tibbiy xizmatdan foydalanishingiz uchun imkoniyatlar mavjud.

Ya'ni, siz o'z mustaqil vataningizda farovon turmush kechirish va o'z huquqlaringizdan foydalanish imkoniyatiga egasiz. Davlat esa ushbu imkoniyatlarni yaratib bermoqda va kafolatlamqda.

Sharhlang!

Fuqarolar o'z huquq va erkinliklarini amalga oshirishda boshqa shaxslarning, davlat va jamiyatning qonuniy manfaatleri, huquqlari va erkinliklariga putur yetkazmasliklari shart.

20- modda.

Ijodiy faoliyat

1. *O'z huquqlaringiz ro'yxatini tuzing.*
2. *O'z burchlaringiz ro'yxatini tuzing.*
3. *“Mustaqillik” so'ziga berilgan ta'rifni daftaringizga yozing va uni izohlab bering.*
4. *Sizning huquqiy savodxonligingiz darajasi o'zingizni qoniqtiradimi?*
5. *Nima uchun inson huquqlarini ta'minlash davlat uchun asosiy vazifa hisoblanadi? Bu vazifani bajarish uchun davlatimiz qanday tadbirlarni amalga oshirmoqda?*

Mustahkamlash va takrorlash uchun savol va topshiriqlar

1. Yurtimizda so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlarning bosh g'oyasi — maqsadi nimada?
2. Davlat tomonidan inson manfaatlarini ko'zlab amalga oshirilayotgan ishlarga o'zingiz yashaydigan hududdan misollar keltiring.
3. Inson huquq va erkinliklariga e'tibor ortib borayotganligining sababi nima?
4. “Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi” qabul qilinishining ahamiyati haqida gapirib bering.
5. Mustaqillik O'zbekiston Respublikasiga qanday huquqlarni berdi?
6. “Mustaqil inson” deganda siz qanday insonni tushunasiz?
7. Mamlakat mustaqil bo'lishi uning har bir fuqarosi uchun qanday ahamiyatga ega?
8. Inson huquq va erkinliklarini kafolatlash haqida Konstitutsiyamizda nimalar deyilgan?

Bizning faoliyatimiz eng muhim konstitutsiyaviy qoidaga – ijtimoiy adolat tamoyilini ta'minlashga qaratilishi shart.

Ijtimoiy adolat – bu siyosiy qarashlari, jinsi, millati, tili va diniy e'tiqodidan qat'i nazar, qonun oldida barcha fuqarolarning tengligini ta'minlashdir.

Shavkat Mirziyoyev

I BOB

SHAXS, JAMIYAT VA DAVLAT

Shaxs. Jamiyat. Davlat
Davlat funksiyalari
Davlatning boshqaruv shakli
Davlatning tuzilish shakli
Siyosiy tartibot (rejim)
Davlat organlari. Davlat mexanizmi

Faollashtiruvchi savol va topshiriqlar

1. Rasmlarda tasvirlangan odamlar jismoniy, moddiy, aqliy, ma'naviy jihatlari bilan bir-birlaridan qanchalik farq qiladilar deb o'ylaysiz?
2. Sizing fikringizcha rasmlardagi odamlarning qanday umumiy jihatlari bor?

vab-saytimiz: Zokirjon.com

Zokirjon.com vab-sayti orqali o'zingiz uchun kerakli ma'lumotlarni yuklab oling.

Zokirjon Admin bilan

90-530-68-66, 91-397-77-37 nomerga telegram orqali bog'lanishingiz yoki nza456, nza445 izlab telegramdan yozishingiz so'raladi.

Telegramda murojaatingizga o'z vaqtida javob beriladi.

8-sinf huquq darsligini to'liq holda olish uchun telegramdan yozing.

Telegram kanalimiz:

@Maktablar_uchun_hujjatlar

To'lov uchun: HUMO 9860230104973329

Plastik egasi Nabiyev Zokirjon

DIQQAT!!!

Sizga bu **OMONAT** qilib beriladi.
To'liq holda olganingizdan so'ng:
Faqat o'zingiz uchun foydalaning.
Hech kimga bermang hattoki eng yaqin insoningizga ham.
Internet orqali vab-saytlarga joylamang.

Kanal va gruppalariga tarqatmang.

OMONATGA

HIYONAT QILMANG.

Bizni hizmatdan foydalanib qulay imkoniyatga ega bo'ling!

Bizda maktablar uchun quydagi hujjatlar mavjud

- 1. 1-11-Sinflar uchun sinf soati ish reja va konspektlari**
- 2. 1-11-Sinflar uchun barcha fanlardan to'garak hujjatlari**
- 3. Sinf rahbar hujjatlari**
- 4. Metodbirlashma hujjatlari**
- 5. Ustama hujjatlari**
- 6. 1-11-Sinflar uchun barcha fanlardan konspektlar**
- 7. 1-11-Sinflar uchun Ish rejalar (Taqvim mavzu rejalar)**
- 8. Darsliklarning elektron varianti**
- 9. Maktab ish hujjatlari**
- 10. Direktor ish hujjatlari**
- 11. MMIBDO' ish hujjatlari**
- 12. O'IBDO' ish hujjatlari**
- 13. Psixolog hujjatlari**
- 14. Xotin-qizlar qo'mitasi ish hujjatlari**
- 15. Kutubxona mudirasi ish hujjatlari**
- 16. Besh tashabbus hujjatlari**
- 17. Ochiq dars ishlanmalar, taqdimotlar, slaydlar**